

KANSALLINEN ENNALLISTAMISSUUNNITELMA

Heikentämättömyysvelvoitteen lainsäädännöllinen toimeenpano

Ohjausryhmän kokous 01.04.2026

Tarja Haaranen, ylijohtaja, ympäristöministeriö
Iris Mäntylä, erityisasiantuntija, ympäristöministeriö

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministerie

Esityksen sisältö

1. Heikentämättömyysvelvoitteen kuvaus ja sisältö
2. Esitys heikentämättömyysvelvoitteen toimeenpanosta ennallistetuilla alueilla ja hyvässä tilassa olevilla ennallistamattomilla alueilla
3. Esitys heikentämättömyysvelvoitteeseen liittyvistä poikkeuksista
4. Prosessikaavio heikentämättömyys-velvoitteen vaikutuksista lupamenettelyihin

Valmistelun aikataulu

Valtioneuvoston päätösteksti

- Ensimmäinen versio (heikentämättömyysveloitteen toimeenpano) esitelty ja toimitettu projektiryhmälle 19.3 ja ohjausryhmälle 1.4.
- Viimeistelty kirjausluonnos projektiryhmälle 24.4 ja ohjausryhmälle 29.4

HE valmistelu virkatyönä

- HE:n rakenne ja alustava sisältö helmi-huhtikuu
- Keskeiset ehdotukset ja perustelut touko-heinäkuu
- Vaikutusten arviointi HE:n kirjoittamisen rinnalla touko-heinäkuussa
- Lausuntokierros elokuussa 2026
- HE eduskuntaan syksyllä (marraskuu) 2026
- Heikentämättömyysvelvoite täytäntöönpanu 1.9.2027

1. Heikentämättömyys- velvoitteen kuvaus ja sisältö

Heikentämättömyysvelvoite lyhyesti

- Ennallistettujen luontotyyppien esiintymien tai lajien elinympäristöjen ekologisen tilan tulee parantua, kunnes ne saavuttavat hyvän tilan. Kun hyvä tila on saavutettu, alueen hyvän tilan tulisi säilyä. Tätä periaatetta kutsutaan heikentämättömyysvelvoitteeksi ja jäsenvaltion tulee ottaa käyttöön toimenpiteet, joilla tämä pyritään toteuttamaan.
- Lisäksi jäsenvaltion tulisi pyrkiä ottamaan käyttöön toimenpiteet, joilla pyritään estämään luontotyyppien tilaa merkittävästi heikentäviä toimia alueilla, jotka ovat jo nyt hyvässä tilassa tai asetuksen tavoitteiden kannalta tarpeellisia.
- Heikentämättömyysvelvoite ei koske tiettyjä erittäin tärkeitä yleisen edun mukaisia suunnitelmia ja hankkeita. Tällaisia ovat esimerkiksi uusiutuvan energian hankkeet sekä maanpuolustus.

Heikentämättömyysvelvoite koskee:

1. **Ennallistettuja alueita**, joilla hyvää tilaa ei ole vielä saavutettu

Otettava käyttöön toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan **luontotyyppien tilan** ja **lajien elinympäristöjen** laadun jatkuva paraneminen

2. **Ennallistettuja alueita**, joilla hyvä tila on saavutettu

Otettava käyttöön toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan, ettei **luontotyyppien hyvä tila** tai **lajien elinympäristöjen riittävä laatu** merkittävästi heikkene

3. **Ennallistamattomia** hyvässä tilassa olevia alueita

Pyrittävä ottamaan käyttöön toimenpiteet, joilla pyritään **estämään luontotyyppien hyvän tilan** merkittävä heikentyminen

4. **Ennallistamattomia** ei hyvässä tilassa olevia alueita, jotka ovat tarpeen yleistavoitteen saavuttamiselle (art. 4.17, art. 5.14)

Pyrittävä ottamaan käyttöön toimenpiteet, joilla pyritään **estämään luontotyyppien hyvän tilan** merkittävä heikentyminen

Heikentymättömyysvelvoitteen joustava soveltaminen

- Jäsenvaltio voi määräaikaan mennessä ilmoittaa aikovansa soveltaa heikentämättömyysvelvoitteen joustavaa soveltamista 4(13) artiklan mukaisesti. Valtioneuvosto päätti asiasta 30.1.2025
- Ilmoituksen myötä Suomi voi hyödyntää velvoitteen toimeenpanossa joustavaa soveltamista eli asetuksen mahdollistamaa **hyvitysmekanismia**, jonka mukaan vaihtoehtojen puuttuessa **merkittävää heikentämistä aiheuttavia toimia saisi toteuttaa velvoitteesta huolimatta, mikäli heikennykset hyvitetään/kompensoidaan toisaalla.**
- Joustava soveltaminen ei edellytä, että heikentäminen olisi tarpeen yleiseen etuun liittyen ja hankkeen merkittävyyttä ei arvioida.
- Joustava soveltaminen ei koske Natura 2000 –alueita (luontodirektiivin 6 artiklaa noudatettava)

Joustavan soveltamisen käyttöönottoon liittyvät velvoitteet

1. Ennallistamissuunnitelmassa on annettava **selvitys** hyvittävien toimenpiteiden järjestelmästä, seurannasta ja raportoinnista sekä siitä, miten varmistetaan, ettei joustava soveltaminen vaikuta 1, 4 ja 5 artiklassa säädettyjen tavoitteiden saavuttamiseen
2. Jäsenvaltion on seurattava ja raportoitava heikentyneiden luontotyyppien laajuus ja sijainti ja alueet, joihin sovelletaan hyvittäviä toimenpiteitä ja seurattava näiden toimenpiteiden vaikuttavuutta

2. Esitys heikentämättömyysvelvoitteen toimeenpanosta ennallistetuilla alueilla ja hyvässä tilassa olevilla ennallistamattomilla alueilla

Ennallistettujen alueiden tilan jatkuva parantaminen

Tausta:

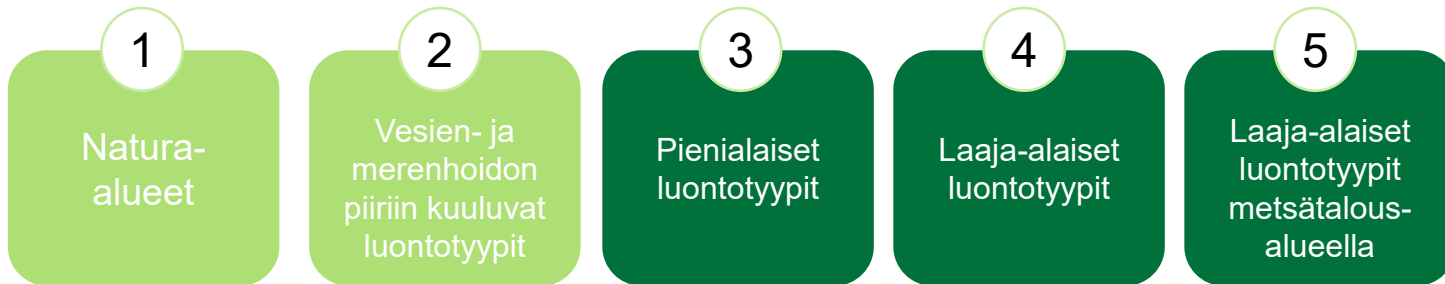
- Ennallistamistoimia voidaan toteuttaa esimerkiksi valtion antamalla taloudellisella tuella tai maanomistajan suostumuksella hänen omistamallaan kiinteistöllä valtion luonnonsuojeluviranomaisen toimesta.
- Tarpeena on varmistaa, että nykyisen tai tulevan maanomistajan toimet eivät vaaranna ennallistetun alueen tilan paranemista tai heikennä sitä hyvän tilan saavuttamisen jälkeen.

Esitys valtioneuvoston päätökseen veloitteen toimeenpanoon liittyen:

- Ennallistamistoimiin liittyviin tukipäätöksiin tulisi sisällyttää ehto, jonka mukaan maanomistaja ei saisi toimillaan estää alueen ennallistumisen edistymistä. Tuesta ja siihen liittyvästä ehdosta tulisi tehdä merkintä asianmukaiseen rekisteriin, jotta tieto siirtyy mahdolliselle uudelle omistajalle.
 - Tulisi selvittää, mihin rekisteriin ennallistamiseen liittyvät tiedot tulisi tai kuuluisi merkitä.
- Jos ennallistaminen toteutetaan luonnonarvojen tuottamisen mallilla (LSL 11 luku), heikentämättömyys turvataan Lsl 104 §:n mukaisella hävittämis- ja heikentämiskiellolla.

Luontotyyppien hyvän tilan turvaaminen

- Luontotyyppien hyvän tilan turvaamisen toimeenpanon tapa tai malli riippuu luontotyyppistä, luontotyyppiin kohdistuvista uhista sekä mahdollisesta nykyainsäädännöstä
- Alustavassa ehdotuksessa hyvän tilan turvaaminen on jaettu **viiteen osakokonaisuuteen** luontotyyppien laaja-alaisuuden ja niitä turvaavan lainsäädännön perusteella (1 ja 2 ei lainsäädäntötarvetta):

Natura-alueet ja vesien- ja merenhoidon piiriin kuuluvien luontotyyppien hyvän tilan turvaaminen

Esitys valtioneuvoston päätökseen veloitteen toimeenpanoon liittyen:

- Natura-alueiden heikentämättömyys varmistetaan LSL 34 §:n mukaisella heikentämiskiellolla. Natura-alueilla sijaitsevien luontotyyppien osalta ei ole tarvetta lainsäädäntömuutoksille.
- Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisilla vesienhoidon ja merenhoidon suunnittelujärjestelmillä turvataan vesien hyvän tilan tavoitteen saavuttamista ja ylläpitämistä sekä toimeenpannaan heikentämättömyysveloitetta makeanveden pintavesissä, pohjavesissä, rannikkovesissä ja merivesissä riittävästi ilman lainsäädäntömuutoksia.

Pienialaisten luontotyyppien hyvän tilan turvaaminen

Tausta:

- Voimassa oleva lainsäädäntö (LSL 64 ja 65 §, ML 10 §, VL 2 luku 11 §) turvaa pienialaisten luontotyyppien hyvää tilaa. Osa nykyllä lainsäädännön luontotyyppisuojelelun luontotyypeistä on samoja kuin ennallistamisasetuksen 4 artiklan luontotyypit.
- Esiintymien heikentäminen voi vaarantaa luontotyypin suojelutason luonnonmaantieteellisellä tasolla → tarve tarkastella lisäsuojelun tarpeita (LSL, VL ja mahdollisesti ML)

Esitys valtioneuvoston päätökseen velvoitteen toimeenpanoon liittyen:

- Voimassa olevaa luontotyyppisuojeleluta täsmennettäisiin vastaamaan ennallistamisasetuksen vaatimuksia ja tarvittaessa täydennettäisiin, että se kattaa myös pienialaiset ja harvinaiset luontotyypit, joita ihmistoiminta voisi merkittävästi heikentää
- Suomella on mahdollisuus säätää joustavasta toteutuksesta (esim. ekologinen kompensatio; art 4.13), jos luontotyyppisuojeleluta poikettaisiin. Arvioitava hallituksen esityksen valmistelussa, mihin luontotyyppeihin soveltuisi ja mitkä olisivat hallinnolliset / kustannusvaikutukset.
- MMM:n kanta: Metsäiset luontotyypit olisi tarkoituksenmukaista sulkea joustavan soveltamisen ulkopuolelle.

Laaja-alaisten luontotyyppien hyvän tilan turvaaminen

Tausta:

- Laaja-alaisten luontotyyppien osalta luontotyyppin tilaa/suojelutasoa ei uhkaa yksittäisten esiintymien heikentyminen eli ei ole tarpeen suojella luontotyyppijä olemassa olevan luontotyyppisuojelun kautta. Heikentämisen estämistä on tarpeen tarkastella osana luvanvaraisten hankkeiden ja suunnitelmien arviointia.

Esitys valtioneuvoston päätökseen veloitteen toimeenpanoon liittyen:

- Laaja-alaisten luontotyyppien hyvän tilan turvaaminen ja jatkuvan paranemisen velvoite voitaisiin kytkeä osaksi lupamenettelyitä sekä lunastuslupapäätöksentekoa. Merkittävän heikentämisen salliminen ratkaistaisiin luvanvaraisten hankkeiden lupaharkinnan ja suunnitelmien hyväksymisen / vahvistamisen yhteydessä.
- Velvoite voitaisiin sisällyttää luonnonsuojelulakiin yleissäännöksenä Natura 2000 -verkostoa koskevan edellytyksen kaltaisena päätöksenteon edellytyksenä.
- Suomella on mahdollisuus säätää joustavasta toteutuksesta (esim. ekologinen kompensatio; art 4.13), jos vaihtoehtojen puuttuessa sallittaisiin merkittävästi heikentää luontotyyppiä
- YVA-laki tulisi muuttaa vastaamaan YVA-direktiiviä, jotta YVA:ssa selvitettäisiin kompensatiomahdollisuus.
- MMM:n kanta: Metsäiset luontotyyppit olisi tarkoituksenmukaista sulkea joustavan soveltamisen ulkopuolelle. HUOM. vaikutus metsäluontotyyppien alueella suunniteltaviin rakennus-, kaivos-, yms. hankkeisiin

Laaja-alaisten luontotyyppien hyvän tilan turvaaminen metsätaloudessa

Tausta:

- Metsätaloudessa ei tehdä viranomaispäätöksiä lupien myöntämisestä tai suunnitelmien hyväksymisestä. Edellä esitetty lupa- ja suunnitelmasäännös ei koskisi metsätaloustoimintoja.

Esitys valtioneuvoston päätökseen veloitteen toimeenpanoon liittyen:

- Metsälain osalta tarkasteltaisiin mahdollisia täydennystarpeita heikentämättömyysveloitteen näkökulmasta. Johtopäätösten tekeminen edellyttää vielä tietopohjan kokoamista.

3. Esitys heikentämättömyys- velvoitteeseen liittyvistä poikkeuksista

Poikkeuksia koskeva koontitaulukko

Natura 2000 -alue	Muu alue
Ylivoimainen este ml. luonnonkatastrofit	
Elinympäristön väistämätön muutos, joka aiheutuu suoraan ilmastonmuutoksen seurauksena	
	Kolmannen maan toimi / laiminlyönti, josta jäsenvaltio ei ole vastuussa
Erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy hankkeelle tai suunnitelmalle, jolle ei ole vaihtoehtoja ratkaisua: valtioneuvoston päätös + määräys korvaavista toimista (LSL 39 §)	Tapauskohtaisesti määritettävä erittäin tärkeän yleisen edun mukainen suunnitelma tai hanke, jolle ei ole vähemmän haitallisia vaihtoehtoisia ratkaisuja (art 4.14.c/15.c, art. 5.11.c/12.c)
Uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian tuotantolaitosten suunnittelu, rakentaminen ja käyttö, niiden verkkoon liittäminen ja asiaankuuluva verkko sekä varastointimenetelmät oletetaan olevan erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia (ennallistamisasetus 6 artikla, LSL 39 § 4 mom)	
	Jäsenvaltio voi säätää yksinomaan maanpuolustukseen tarkoitetut suunnitelmat ja hankkeet erittäin tärkeän yleisen edun mukaisiksi (art. 7.2) ja vapauttaa ne vaihtoehtomuusvaatimuksesta. Otettava käyttöön kohtuulliset ja mahdolliset lieventämistoimenpiteet

Ei kansallisen säätämisen tarvetta

Tapauskohtaiset poikkeukset Natura-verkoston ulkopuolella

Tapauskohtaiset poikkeukset **Natura 2000 -verkoston ulkopuolella:**

- Heikentämättömyysvelvoitetta ei sovelleta Natura 2000 -verkoston ulkopuoliseen heikentymiseen, joka johtuu erittäin tärkeän yleisen edun mukaisesta suunnitelmasta tai hankkeesta, jolle ei ole vähemmän haitallisia vaihtoehtoisia ratkaisuja.
- Edellyttää selkeyttäviä viittauksia kansalliseen lainsäädäntöön, jotta päätöksenteossa voitaisiin arvioida vähemmän haitalliset vaihtoehdot ja hankkeen merkittävyys erittäin tärkeän yleisen edun kannalta.
- **Tarvittavat säännökset valmistellaan osana heikentämättömyysvelvoitetta koskevaa hallituksen esitystä.**

Kansallinen kirjaus maanpuolustuksesta

Asetuksen 7 artikla antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden määritellä maanpuolustushankkeet automaattisesti erittäin tärkeän yleisen edun mukaisiksi. Lisäksi jäsenvaltio voi vapauttaa nämä hankkeet velvollisuudesta tarkastella vähemmän haitallisia vaihtoehtoja.

YM keskusteli 10.3 puolustusministeriön kanssa asetuksen 7 artiklaan liittyvästä poikkeuksesta ja siihen liittyvistä säädöstarpeista

Puolustusministeriön mukaan on tarpeen säätää poikkeusmahdollisuudesta asetuksen tarkoittamille maanpuolustuksen hankkeille tai suunnitelmille

→ Maanpuolustusta koskeva kirjaus valmistellaan yhdessä puolustusministeriön kanssa osana heikentämättömyysvelvoitetta koskevaa hallituksen esitystä.

4. Prosessikaavio heikentämättömyys- velvoitteen vaikutuksista lupa- ja suunnitelmamenettelyihin

Hankkeet ja suunnitelmat

